

KS. DAMIAN CHRZANOWSKI

*MOWA MISYJNA JEZUSA (Mt 10,1-11,1).
REALIZACJA KERYGMATU W LITURGII*

*THE MISSIONARY DISCOURSE OF JESUS (MT 10,1-11,1).
THE REALIZATION OF THE KERYGMA IN THE LITURGY*

A b s t r a c t. As a liturgical act, the homily aims to direct the faithful to experience the full saving power of the Word of God. This, in fact, reveals the mystagogical function of the homily that cannot be ignored. This article deals with the issue of the liturgical actualization of the kerygma of the *Missionary Discourse*. First, he presents the liturgy as a place to experience the saving power of the Word of God, present in the mysteries of Christ. Then he presents Holy Communion as a moment of accessing the saving grace of the mystery, in order to finally interpret and connect the kerygma of the *Missionary Discourse* with liturgical signs that are to help the participants of the celebration discover the presence of the mystery of Christ in the *Missionary Discourse*. The indicated issues may constitute the substantive basis for the further development of liturgical theology and the practical application of broadly understood liturgical signs in the context of homily proclamation.

Keywords: *Missionary Discourse*; liturgy; homilist; kerygma of the 11th, 12th and 13th Sunday in the A year cycle; homily.

Homilijne przepowiadanie *Mowy misyjnej* nie zatrzymuje się jedynie na poprawnym przekazie treści kerygmatycznych. Homilista ma osiągnąć Chrystusa. Odślaniając Jego misterium w tekstach świętych ma wskazać na jego obecność w celebracji liturgicznej oraz ukazać jego zbawczą wartość dla zgromadzenia liturgicznego tak, aby zostało ono przyjęte w wierze i uwielbieniu. Uwzględniając specyficzny i podwójny charakter misterium Chrystusa,

mamy świadomość, że nie wyczerpują się one jedynie w dokonanych wydarzeniach historycznych, ale nade wszystko posiadają one ponadczasowy charakter duchowy¹. Bogusław Migut przypomina, że „Historyczna misja Jezusa jest ponadczasowa i wieczna. Chrystus dokonał zbawienia całej ludzkości, z którą był złączony przez wspólną naturę, ale tylko zewnętrznie, czyli według prawa. Zbawienie to stanie się udziałem poszczególnych ludzi, jeżeli człowiek włączy się *hic et nunc* w to misterium, poprzez misteria kultyczne (liturgia)”². A zatem misterium Chrystusa, ukryte w orędziu *Mowy misyjnej*, musi się jeszcze zaktualizować w wymiarze indywidualnym oraz wspólnotowym. Głównym zadaniem homilisty będzie zatem doprowadzenie słuchacza do udziału w misterium uobecnianym się w celebracji³. Innymi słowy, wierni mają otrzymać wskazówki jak uczestniczyć oraz jak przeżywać misterium Chrystusa obchodzone w danej celebracji liturgicznej. Wyjaśnienie wskazanego zagadnienia nazywa się przekazem treści mistagogicznych⁴, które należą do głównych funkcji homilii⁵. Dlatego też jednym z postulatów odnowy treści homilijnego przekazu kerygmatu *Mowy misyjnej* jest uobecnianie misterium Chrystusa ukrytego w orędziu XI, XII i XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A.

¹ Por. Odo Casel, *Chrześcijańskie misterium kultyczne* (Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2000), 98.

² Bogusław Migut, „Teologia wierna misterium według Odonu Casela OSB (1886-1948)”, *Roczniki Teologiczne* 52(2005), 8: 265.

³ Józef Kudasiewicz zauważa, że brak elementu mistagogicznego w polskim kaznodziejstwie stanowi coraz większy problem, ponieważ homiliści od części dydaktyczno-wykładowej homilii przechodzą bezpośrednio do moralizowania. Por. Józef Kudasiewicz, „Homilie na Święta Pańskie a problem synoptyczny”, *Przegląd Homiletyczny* 8(2004): 35; Leszek Szewczyk, *Recepcja liturgicznego wymiaru homilii. Studium homiletyczne w świetle przepowiadania kapłanów Archidiecezji Katowickiej w latach 1972-1999* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003), 176.

⁴ Por. Włodzimierz Broński, *Homilia w dokumentach Kościoła* (Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 1999), 77-80. Bliższe omówienie kwestii mistagogii w homilii można znaleźć w: Stanisław Dyk, „Mistagogiczna natura i funkcja homilii”, *Przegląd Homiletyczny* 11(2007): 103-112; Radosław Karczewski, „Bez mistagogii nie ma homilii”, w *Jak przepowiadać dziś? Głoszenie słowa Bożego w służbie chrześcijańskiej wiary*, red. Stanisław Dyk, Wojciech Czupryński (Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2014), 59-64; Enrico Mazza, „Mistagogia”, w *Dizionario di Omiletica*, red. Manilio Sodi, Achille M. Triacca (Torino-Bergamo: Elledici e Velar, 2002), 972-976; Helmut J. Sobeczko, „Rola i miejsce mistagogii w Kościele pierwotnym”, w *Mistagogia a duchowość. Studia i Materiały Wydziału Teologicznego*, red. A. Żądło (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2004), 30-45; Waclaw Świerzawski, „Kaznodzieja jako mystagog”, w *Stuga Słowa*, red. Wiesław Przyczyna (Kraków: Poligrafia Salezjańska, 1997), 109-118.

⁵ Por. Dyk, „Mistagogiczna natura”, 105-106; Tenże, „Zbawcza moc homilii”, w *Moc słowa Pańskiego*, red. Bogusław Migut, Andrzej Piwowar (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 228.

1. LITURGIA DOŚWIADCZENIEM PEŁNEJ MOCY ZBAWCZEJ SŁOWA BOŻEGO

Misterium Chrystusa⁶, obecne w orędziu *Mowy misyjnej*, powinno zostać ukazane w homilii jako wydarzenie dynamiczne i skuteczne, tzn. obecne „tu i teraz” w celebracji liturgicznej (por. KL 35,2). Potwierdzeniem dla powyższej tezy jest fakt obecności Chrystusa w Kościele, zwłaszcza w czynnościach liturgicznych (por. KL 7). Dlatego też tajemnica odkupienia, dokonana w historii przez Chrystusa, jest obecna i dostępna dla człowieka w słowie Bożym, a szczególnie w sakramentach (por. KL 5-7). Dyk, odwołując się do poglądów Świerzawskiego, stwierdza, że „każdy sakrament, każdy akt liturgiczny jest jak szczelina, poprzez którą dokonuje się przejście całego misterium Chrystusa – w każdym wydarzeniu sakramentalnym cała historia *zwiija się* niejako do jednej chwili, którą zwiemy *«hodie»*, *dzisiaj* (por. Ps 95,7-8; Łk 4,21; 24,31)⁷.

W powyższy obraz wpisuje się również homilia, która jest częścią liturgii (por. KL 35,2; 52)⁸, stanowiąc przedłużenie proklamowanego słowa Bożego. W takim rozumieniu, homilia ma być obwieszczeniem treści liturgii słowa, które bezpośrednio i w sposób pełny realizuje się w liturgii eucharystycznej⁹. Uwzględniając powyższe wskazania, homilista głosząc orędzie *Mowy misyjnej* powinien pomóc wiernym wejść w obchodzone misterium poprzez celebrację Eucharystii¹⁰. A zatem powinien przypomnieć słuchaczom, że raz dokonane zbawcze misterium Chrystusa, obecnie aktualizuje się w celebracji liturgicznej „tu i teraz”. Wynika stąd, że homilia ma być nie tyle nośnikiem doktryny czy

⁶ Jak dowodzi Ch. Schütz, misterium i misteria Chrystusa „nie wyczerpują się w tym, że są wydarzeniami historycznymi, lecz wykraczają poza ten kontekst. Mają one *wartość zbawczą*, co w pierwszym rzędzie zawdzięczają temu, że zostały dokonane i spełnione przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym, a na drugim miejscu, ze względu na Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, stały się dziełami i czynami Zmartwychwstałego. Fakt ten pozwala wyjść im ponad czas i nadaje duchowe istnienie, a zarazem sprawia, że nigdy nie przemijają, lecz są obecne w każdym czasie”. Christian Schütz, „Tajemnice życia Jezusa jako pryzmat wiary”, *Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny* 1(2003): 22.

⁷ Stanisław Dyk, *Homilia – droga do żywego poznania misterium Chrystusa* (Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2016): 101; Wacław Świerzawski, „Rok liturgiczny miejscem zwyczajnym nauczania Kościoła”, w *Mysterium Christi*, t. 6, red. Wacław Świerzawski (Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013), 369.

⁸ Por. IOe 55; OWMR 65; KPK 767 § 1; SC 46; VD 59; WDLM 24.

⁹ Por. Edward Sobieraj, „Homilia w katolickiej teologii posoborowej”, w *Eucharystia w duszpasterstwie*, red. Adam L. Szafrński (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1977), 199.

¹⁰ Por. DH 21.

wiedzy o dokonanym odkupieniu obecnym w misterium Chrystusa, ale ma wprowadzić słuchaczy w dostępne misterium obecne – „tu” w Eucharystii i doprowadzić ich do jego przeżycia – „teraz” w pełni¹¹.

Z powyższego widzimy, że celebracja liturgiczna umożliwia wiernym wejście w *pamięć* Boga, co czyni słuchacza współczesnym uczestnikiem dawnych wydarzeń¹². To, co kiedyś dokonało się w ciele Jezusa Chrystusa, dzisiaj przez Ducha Świętego dokonuje się w Kościele. A zatem dzięki mocy Ducha Świętego podczas liturgii eucharystycznej, zgromadzenie może wejść w obecną rzeczywistość misterium Chrystusa, mieć w nim udział oraz czerpać z jego zbawczej mocy. Dyk przypomina, że w każdej Eucharystii uobecnia się pełnia łaski wskazanego w homilii aspektu misterium Chrystusa¹³, co potwierdza J. Corbon: „wszystkie wielkie dzieła, uczynione dla człowieka przez Trójcę Świętą [Duch Święty] zbiera w *kielichu Eucharystii*, w tym ognisku miłości, którym jest ciało Pana w godzinie Jego Paschy. W Nim Bóg został całkowicie wydany człowiekowi, a człowiek jest wreszcie oddawany swemu Bogu”¹⁴. Z tego też powodu w celebracji eucharystycznej wierni mogą współuczestniczyć i doświadczyć zbawienia wszystkich misteriów Chrystusa. Dlatego też homilista, głosząc misteria Chrystusa ukazane w orędziu XI, XII i XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A, powinien wskazać, że „tu i teraz” jest dostępne to wszystko, co zostało ogłoszone w Ewangelii. Może to zrobić w następujący sposób:

XI niedziela w ciągu roku cyklu A.

Chrystus – misjonarz Ojca:

Misjonarz Ojca widzi nasze cierpienie o wiele głębiej, które jest zespolone z grzechem i wyalienowaniem względem Boga. Widzi teraz to miejsce naszej egzystencji, które może być otwarte dla Boga i Jego działania. Jest to nowa personalizacja sytuacji, która wyraża się w obecności jedyne Chrystusa „tu i teraz”. Słowo Ojca ciałem się stało i wychodzi na spotkanie nam, jako nasz najbliższy bliźni. Bóg schylając się ku ziemi podnosi każdego z nas ku sobie i zapewnia nam poza wszystkimi jego jakościami i możliwościami miejsce we własnej przestrzeni¹⁵.

¹¹ Por. Augusto Bergamini, „Anno liturgico”, w *Liturgia*, red. Domenico Sartore, Achille M. Triacca, Carlo Cibien (San Paolo Edizioni, 2001), 81.

¹² Por. Przemysław Nowakowski, „Anamneza eucharystyczna jako realizacja obecności Chrystusa dla nas według Biskupa Wacława Świerzawskiego”, w *Mysterium Christi*, t. 1, red. Wacław Świerzawski (Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013), 153.

¹³ Por. Dyk, *Homilia*, 102, 104.

¹⁴ Jean Corbon, *Liturgia. Źródło wody życia* (Poznań: Wydawnictwo W drodze, 2005), 144.

¹⁵ Por. Damian Chrzanowski, *Mowa misyjna Jezusa (Mt 10,1-11,1) w polskim przepowia-*

XII niedziela w ciągu roku cyklu A.

Chrystus – Syn zaufania:

Chrystus, Syn zaufania, w sposób doskonały urzeczywistnia wolę Ojca. Teraz podczas tej celebracji Chrystus podchodzi do każdego z nas. Możemy być pewni swojego bezpieczeństwa i obecności Ojca, jako źródła naszego życia, gdyż przez bycie pod osłoną Bożej mocy i trwaniu w Jego miłości, mamy gwarancję życia w komunii z Bogiem, Bogiem, który nigdy nie opuszcza, czego świadectwem jest ta Eucharystia. To w niej jesteśmy przedmiotem nieskończonej czułości Boga i mieszkańcami Jego życia¹⁶.

XIII niedziela w ciągu roku cyklu A.

Chrystus – hojny Ubogi:

Udziałem Piotra nie było srebro czy złoto, ale życie i zbawcza moc Jezusa (por. Dz 3,6). Dzisiaj Chrystus również nie daje nam złota czy srebra, ale daje siebie. W Eucharystii uczestniczymy w ubóstwie Chrystusa, które staje się naszym bogactwem (por. 2Kor 8,9). To tutaj doświadczamy tajemnicy Wcielenia, które wraca do swojego Ojca. Chrystus przez Ducha Świętego przekazuje nam dar życia wiecznego, który wprowadza każdego z nas do uczestnictwa w miłości, jaka istnieje w komunii pomiędzy Ojcem i Synem¹⁷.

2. UKAZANIE KOMUNII ŚWIĘTEJ JAKO MOMENTU DOSTĄPIENIA ZBAWCZEJ ŁASKI MISTERIUM

Istotnym elementem liturgii jest ukazanie przez homilistę Komunii św. jako momentu dostąpienia zbawczej łaski obchodzonego misterium Chrystusa. Sami wierni mają dostęp do zbawczej łaski na dwa sposoby. Po pierwsze dokonuje się to podczas proklamacji słowa Bożego, w tym także homilii. Po drugie, dostęp do łaski dokonuje się podczas akcji liturgicznej pod osłoną znaków¹⁸, tzn. wierni dostępują łaski danego misterium podczas przyjęcia Chrystusa w Komunii św.

Chrystus, obecny w sposób substancjalny i rzeczywisty pod postaciami Chleba i Wina, udziela uczestnikom celebracji liturgicznej swojego sposobu

daniu posoborowym. Studium homiletyczne. Dysertacja obroniona na Wydziale Teologii KUL w 2016, Archiwum Uniwersyteckie KUL, 219.

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Por. tamże, 219-220.

¹⁸ Por. Dominik Ostrowski, „Lekcjonarz eklezjalną interpretacją Słowa Bożego (hermeneutyka Lekcjonarza mszalnego)”, w *Moc słowa Pańskiego*, red. Bogusław Migut, Andrzej Piwo-war (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 183-184.

istnienia, niejako dochodzi do upodobnienia do Chrystusa. Dlatego homilista, głosząc orędzie *Mowy misyjnej*, powinien wskazywać wiernym, że przez ich uczestnictwo w Ciele i Krwi Zbawiciela, zostają uczestnikami boskiej natury, stają się nosicielami Chrystusa, ponieważ przez dar Komunii św. jest On obecny w ich egzystencji. Tak więc przyjęcie Komunii św. przez uczestników celebracji eucharystycznej dokonuje w nich Bożego usynowienia, głębokiego zjednoczenia z Chrystusem¹⁹.

W tym miejscu należy podkreślić, że w czasie epiklezy konsekracyjnej dokonuje się nie tylko realna obecność Chrystusa, ale również uobecnia się Pascha, w której są obecne wszystkie misteria Chrystusa, zwłaszcza misterium ukryte w orędziu sprawowanej celebracji. Z powyższego widzimy, że misterium Chrystusa jest obecne w Komunii św., aby zbawczo działać w tych, którzy ją przyjmują²⁰.

Wydaje się więc, że homilia, która jest syntezą słowa Bożego, sprawowanej liturgii oraz chrześcijańskiego życia, ma doprowadzić wiernych do przyjęcia Komunii św. jako momentu partycypacji w zbawczej mocy obchodzonego misterium²¹. Nie ulega wątpliwości, że rozdzielany w Komunii św. Chleb eucharystyczny, przemieniony mocą Ducha Świętego w czasie epiklezy konsekracyjnej, pomaga w realizacji i osiągnięciu celu obchodzonego misterium²². Jak dowodzi Świerzawski: „Anamneza epikletyczna jest tym momentem, dzięki któremu w uczestnikach zgromadzenia liturgicznego ma się przy pomocy Ducha Świętego dokonać to samo, co się dokonało w Chrystusie. Właśnie na przechodzeniu od obiektywnych dokonań Chrystusa do interioryzujących dopełnień Ducha polega duchowy postęp, duchowa ewolucja chrześcijan”²³.

Dyk zauważa, że uobecniające i uświęcające działanie Ducha Świętego prowadzi do realnej obecności Chrystusa w celebracji liturgicznej, ponieważ w każdej liturgii eucharystycznej następuje wylanie Ducha Świętego, który aktualizuje misterium paschalne (anamneza). Następnie Duch Święty uświęca swoją mocą dary ofiarne, przemieniając je w prawdziwe Ciało i Krew Chrystusa (epikleza konsekracyjna), aby w uświęcającym działaniu Ducha Święte-

¹⁹ Por. Dyk, *Homilia*, 117.

²⁰ Por. tamże, 117-119.

²¹ Por. tamże, 120.

²² Por. Waclaw Świerzawski, „Duch Święty wobec misterium Chrystusa w sprawowaniu liturgii”, w *Mysterium Christi*, t. 1, 147.

²³ Tamże, 142.

go włączyć uczestników zgromadzenia liturgicznego przez Komunię z Chrystusem (epikleza pokomunijna)²⁴.

Przyjęcie słowa Bożego nie może dokonać się bez pomocy Ducha Świętego²⁵. Analogicznej zależności możemy dopatrzeć się w przyjęciu Ciała Pańskiego, które jest w liturgii uobecnianie przez tego samego Ducha, dlatego wierni potrzebują odpowiedniej predyspozycji serca, zdolnej na przyjęcie tak wielkiego daru Bożej miłości. W tym miejscu zostaje uwypuklone zadanie homilisty, który w czasie homilii powinien właściwie kształtować predyspozycję wiernych ukierunkowaną na postawę uległości Duchowi Świętemu, co ostatecznie ma doprowadzić w czasie celebracji liturgicznej do tzw. synergii – połączenia dynamicznej energii Ducha Świętego z energią człowieka zaproszonego do uczestnictwa we wspólnym działaniu²⁶. Można to uczynić odwołując się do poniższych przykładów:

XI niedziela w ciągu roku cyklu A:

Doświadczenie miłości Boga w Komunii św. wstrząsa i przemienia wzbudzając w każdym zapał głoszenia Dobrej Nowiny. Doświadczenie miłości Chrystusa przynagla, pobudza do jeszcze większego wysiłku na rzecz ewangelizacji²⁷.

Człowiek przyjmując Komunię św. reprezentuje Chrystusa. Jest napełniony Chrystusem, nasycony Jego myślami, zaś treścią jego egzystencji jest Zmartwychwstały²⁸. To przez Komunię św. człowiek otwiera swoje serce dla Boga, który przemienia ucznia upodabniając go do swojego Syna – Pierwszego Misjonarza²⁹.

XII niedziela w ciągu roku cyklu A:

Dając głoszącym świadkom Ewangelii radość i poczucie pewności siebie w Komunii św., eliminuje wszelką bojaźń ludzką, zapewniając pokój ducha i wytrwanie nawet podczas doświadczanych prześladowań³⁰.

Duch Święty wchodzi w głęboką relację z obdarowanym, dopuszczając go do samej istoty swojego bóstwa. Duch przekazuje tajemnicę boskiej działalności nadając jej sens w życiu obdarowanego człowieka. W ten sposób Duch Pański przemienia człowieka w świadka³¹.

²⁴ Por. Dyk, *Homilia*, 120-122.

²⁵ Por. KKK 1101; VD 30.

²⁶ Por. Dyk, *Homilia*, 122.

²⁷ Por. Chrzanowski, *Mowa misyjna Jezusa*, 222.

²⁸ Por. tamże.

²⁹ Por. tamże.

³⁰ Por. tamże.

³¹ Por. tamże.

XIII niedziela w ciągu roku cyklu A:

Ludzka niemoc i ogołocenie upodabnia każdego z nas do Dwunastu posłanych przez Chrystusa z *pustymi rękoma*, jednakże przez Komunię św. jesteśmy napełnieni mocą i zbawczą obecnością Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, gotowi *stracić* swoje życie³².

3. POWIĄZANIE KERYGMATU *MOWY MISYJNEJ* ZE ZNAKAMI LITURGICZNYMI

Kolejnym aspektem homilijnego przekazu kerygmatu *Mowy misyjnej* jest powiązanie jej orędzia ze znakami liturgicznymi. Bez wątpienia jest to nowy sposób obcowania wiernych z Chrystusem obecnym w liturgii, który skutecznie działa w znakach liturgicznych. Homilista powinien pamiętać, że punktem wyjścia zawsze staje się misterium proklamowane w tekstach świętych a uobecniające się w celebracji liturgicznej. Tym samym uczestnicy celebracji liturgicznej są doprowadzani do niewidzialnej Rzeczywistości zawartej w znakach liturgicznych³³, poprzez które Bóg uobecnia misterium Chrystusa³⁴. A zatem homilia, wyjaśniając znaki liturgiczne, nadaje im swój zbawczy sens³⁵. Jak wyjaśnia Broński: „należy tego dokonać w taki sposób, aby wierni za osłoną tych znaków dostrzegli dokonujące się konkretnie dla nich wydarzenie zbawcze. Homilia, wyjaśniając misterium zbawcze, proklamuje aktualnie uobecniającą się rzeczywistość zbawczą w liturgii”³⁶.

Z powyższego widzimy, że znaki i obrzędy, obecne w celebracji liturgicznej, podają właściwą, tzn. eklezjalną interpretację perykopy biblijnej, odczytanej na potrzeby celebrowanej liturgii. Tym samym znaki ukazują zbawcze działanie Boga, proklamowane w liturgii słowa, zaś uobecniane w danej celebracji³⁷. Z tego też powodu celebracja liturgiczna jest autentyczną egzegezą ożywiającą słowo Boże³⁸.

³² Por. tamże.

³³ Por. Dyk, *Homilia*, 108.

³⁴ Por. Władysław Głowa, *Znaki i symbole w liturgii* (Przemyśl: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 1995), 93.

³⁵ Por. Herbert Simon, „Homilia jako integralny element Eucharystii”, *Współczesna Ambona* 3(1987): 116; Wiesław Przyczyna, „Przepowiadanie w liturgii. Cechy posoborowej homilii”, *Ateneum Kapłańskie* 2(1996): 183.

³⁶ Por. Broński, *Homilia w dokumentach Kościoła*, 79.

³⁷ Por. Dyk, *Homilia*, 108.

³⁸ Por. Ostrowski, *Lekcjonarz eklezjalną interpretacją Słowa Bożego*, 190.

Z drugiej jednak strony homilista powinien pamiętać, że Pismo Święte, mając doniosłe znaczenie w sprawowaniu celebracji liturgicznych, staje się źródłem znaczenia znaków liturgicznych (por. KL 24). Dyk wyjaśnia, że „znaki w celebracji liturgicznej to wyrażone po ludzku (dostępne dla zmysłów człowieka) słowa Boże. Nierzadko zdarza się więc, że same czytania Lekcjonarza zawierają już w sobie wyraźną sugestię, do jakiego znaku liturgicznego nawiązać, jak dana figura czy wydarzenie biblijne zostaje przedłużone w znaku liturgicznym”³⁹. Aby tak się stało, homilista powinien właściwie określić związek pomiędzy proklamowanym słowem Bożym, obchodzonym misterium oraz znakami obecnymi w danej celebracji, po to, aby odkryć jego duchowy (teologiczny i historiozbowczy) sens⁴⁰.

Popatrzmy zatem na niektóre aspekty głębokiej wymowy znaków obecnych w celebracji liturgicznej XI, XII i XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A. Pierwszym znakiem, który ze względu na swoją bardzo szeroką wymowę, pomoże wyjaśnić misterium Chrystusa obecne w celebracji liturgicznej *Mowy misyjnej* to znak chleba i wina. Czytania mszalne XI, XII i XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A doskonale umożliwiają homiliście wykorzystanie powyższych znaków do ukazania obchodzonego misterium. I tak dla XI niedzieli w ciągu roku cyklu A znak chleba i wina symbolizuje ludzką egzystencję, która przez chleb wyraża podstawowy pokarm potrzebny człowiekowi do życia, natomiast wino jest napojem radości, czy wręcz przepelnienia, które jest znakiem Mesjasza przynoszącego dary Boże w obfitości. *Chleb* i *Wino* symbolizują Chrystusa, który jest darem obfitości pochodzącym od Ojca, a skierowanym do *zstępnych i porzuconych* (por. Mt 9,36)⁴¹. *Chleb* jest przede wszystkim źródłem wierności i stałości Boga wypełniającego swoje obietnice, natomiast *Wino* ukierunkowuje na radość obecności Boga pośród swojego ludu, który obdarza ponad miarę darem swojej ojcowskiej miłości. Spożywać *Chleb* i pić *Wino* oznacza nie tylko w pełni uczestniczyć w obfitości Bożej obecności, ale również oznacza dla wiernych przyjęcie do siebie

³⁹ Dyk, *Homilia*, 109.

⁴⁰ Por. tamże, 109-111. Bliższe omówienie kwestii interpretacji znaków liturgicznych można znaleźć w: Herbert Simon, „Znaki i rytury liturgiczne źródłem przepowiadania”, w *Liturgia i przepowiadanie*, red. Wiesław Przyczyna (Kraków: Wydawnictwo M, 2010), 186-192; Bogusław Nadolski, *Wprowadzenie do liturgii* (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2004), 118-119.

⁴¹ Por. tenże, „Łamanie chleba”, w *Leksykon liturgii*, red. Bogusław Nadolski (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2006), 867.

całego Chrystusa ze wszystkim, czym On jest i co posiada⁴² (por. Mt 10,1). Następnie XII niedziela w ciągu roku cyklu A, znak chleba i wina wiąże z tajemnicą *cierpienia, prześladowania*, a nawet *umierania*. Wyraża się ono w *miazdzeniu* ziarna przez kamienie młyńskie oraz *wyciskaniu* winogron w tłoczni, które są doskonałym obrazem ofiarnej miłości Chrystusa, w pełni objawionej na drzewie krzyża (por. Mt 20,22)⁴³. W *cierpieniu* (znaku chleba i wina) mają również swój udział wszyscy ci, którzy odpowiedzieli na zaproszenie Chrystusa, aby przez składane świadectwo – wypełnianą misję stać się przedłużeniem Jego zbawczej misji. Tę jedność misji Boga i człowieka szczególnie wyraża znak zmieszania postaci *Chleba* i *Wina*⁴⁴. Znak chleba i wina wkomponowuje się w XIII niedzielę w ciągu roku cyklu A przez prawdę o umieraniu i zmartwychwstaniu, gdzie chleb rodzi się z *umierających* ziaren, natomiast wino z *umierających* winogron. Wskazany proces widać nie tylko w tajemnicy paschalnej Chrystusa (por. J 12,24-26)⁴⁵, ale również w życiu uczniów, którzy dla misji *tracą* życie (por. Mt 10,39), po to, aby je w pełni odzyskać.

Drugim znakiem, który warto byłoby wykorzystać, szczególnie w celebracji XI niedzieli w ciągu roku cyklu A, jest znak rozesłania⁴⁶. Wyraża się on przez formułę: „Idźcie w pokoju Chrystusa”⁴⁷ nadając uczestnikom cele-

⁴² Por. Romano Guardini, *Znaki święte* (Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1987), 64.

⁴³ Por. Dyk, *Homilia*, 112-113.

⁴⁴ Por. Józef Sroka, „Obrzęd Komunii”, w *Msza święta*, t. 3, red. Wacław Świerżawski (Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013), 361.

⁴⁵ Por. Dyk, *Homilia*, 113.

⁴⁶ Nadolski wyjaśnia, że „polskie *Idźcie w pokoju Chrystusa* nie jest dosłownym tłumaczeniem. W niektórych krajach mówi się: *Idźcie, jesteście posłani*. Pod względem językowym nie można przyjmować, że *missa est* zawiera posłanie, misję. Takie czy inne tłumaczenia dyktowane są motywami duszpasterskimi. To zjawisko należy uznać za pozytywne”. Bogusław Nadolski, „Ite missa est”, w *Leksykon liturgii*, 572, red. Bogusław Nadolski (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2006).

⁴⁷ W 2008 roku prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów kard. Francis Arinze ogłosił trzy nowe formuły rozesłania kończące Mszę św., które zostały umieszczone w poprawionym, typicznym wydaniu *Mszatu rzymskiego*. Alternatywne formuły *rozesłania* w polskim przekładzie do dziś nie zostały zatwierdzone, tym samym nie są używane podczas celebracji liturgicznych. Jednakże bogactwo treści oraz niedaleka perspektywa ukazania się ich w najnowszym polskim przekładzie *Mszatu rzymskiego* może stać się dla homilisty cennym narzędziem *wydobywania* misterium Chrystusa ze znaku liturgicznego, jakim jest *rozesłanie*. Wśród nowych propozycji *rozesłania* znajdziemy następujące formuły: *Ite, ad Evangelium Dómini annuntiándum (Idźcie głosić Ewangelię Pańską)*; *Ite in pace, glorificándo vita vestra Dóminum (Idźcie w pokoju, chwalcąc waszym życiem Pana)*; *Ite in pace (Idźcie w pokoju)*. Por. *Missale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instau-*

bracji liturgicznej swoistą misję, zadanie do wykonania, które powinni realizować w codzienności swojego życia, wyrażając tym samym pewną ciągłość pomiędzy celebracją eucharystyczną a codziennym życiem. To zadanie wypływa z powołania i daru, który Jezus udzielił swoim uczniom (por. Mt 10,1), daru, który ma trwać przez realizowaną misję (por. Mt 10,7-8). Z powyższego widzimy, że misterium Chrystusa ma przenikać wszystkie codzienne sprawy chrześcijańskiego życia, stając się obecną rzeczywistością⁴⁸.

Kolejnym znakiem, współbrzmiącym ze zbawczym orędziem *Mowy misyjnej*, jest zgromadzenie liturgiczne⁴⁹. To w nim następuje epifania Kościoła⁵⁰, którą zwołuje sam Bóg⁵¹, a która przez zawarte Przymierze – ofiarę Chrystusa, staje się „ludem świętym i kapłańskim”. W wymownym znaku zgromadzenia, wierny doświadcza miłości i litości Ojca, która uobecnia się przez misterium Chrystusa. Z tego wynika jego zobowiązanie do „mówienia” słowem i czynem o tej Miłości innym, którzy jeszcze Jej nie doświadczyli⁵².

W celebracji liturgicznej wszystko jest znakiem⁵³, dlatego też homilista nie powinien pomijać tak cennego źródła przepowiadania, jakim są znaki liturgiczne w odkrywaniu misterium Chrystusa XI, XII czy XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A.

*

Podsumowując trzeba stwierdzić, że homilia jako akt liturgiczny ma za cel doprowadzenie wiernych do doświadczenia pełnej mocy zbawczej słowa Bożego. W tym właściwie ujawnia się mistagogiczna funkcja homilii, która nie może zostać pominięta. Aby słuchacze mogli otworzyć się na zbawczą sku-

ratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, editio typica tertia (Vaticanum: Typis Vaticanis, 2008), 1274.

⁴⁸ Por. K. Mańkowski, „Obrzędy zakończenia Mszy św.”, w *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, red. Bogusław Nadolski (Poznań: Wydawnictwo Księgarnia św. Wojciecha, 1989), 474; Sroka, „Obrzęd Komunii”, 377.

⁴⁹ Z tematem znaku zgromadzenia liturgicznego można zapoznać się w: Helmut J. Sobeczko, *Zgromadzeni w imię Pana. Teologia znaku zgromadzenia liturgicznego* (Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 1999).

⁵⁰ Bogusław Nadolski, „Zgromadzenie liturgiczne”, w *Leksykon liturgii*, 1733.

⁵¹ Por. Głowa, *Znaki i symbole*, 100.

⁵² Por. tamże.

⁵³ Por. Bogusław Nadolski, „Liturgika”, t. 1. *Liturgika fundamentalna* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1989), 20; Andrzej Żądło, „Egzystencjalno-pedagogiczny wymiar Eucharystii”, *Przegląd Homiletyczny* 11(2007): 130.

teczność misterium Chrystusa, obecnego w orędziu *Mowy misyjnej*, homilista powinien ukazać jego obecność w celebracji liturgicznej. Homilista nie może również zapominać o interpretacyjnych możliwościach, jakie otwierają przed nim i przed zgromadzeniem znaki liturgiczne. Mogą one pomóc uczestnikom celebracji odkryć obecność misterium Chrystusa w danej celebracji liturgicznej.

BIBLIOGRAFIA

- Bergamini, Augusto. „Anno liturgico”. W *Liturgia*, red. Domenico Sartore, Achille M. Triacca, Carlo Cibien, 78-95. San Paolo Edizioni, 2001.
- Broński, Włodzimierz. *Homilia w dokumentach Kościoła współczesnego*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 1999.
- Casel, Odo. *Chrześcijańskie misterium kultu*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2000.
- Corbon, Jean. *Liturgia. Źródło wody życia*. Poznań: Wydawnictwo W drodze, 2005.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium homiletyczne*, 2015 [=DH].
- Dyk, Stanisław. *Homilia – droga do żywego poznania misterium Chrystusa*. Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2016.
- Dyk, Stanisław. „Mistagogiczna natura i funkcja homilii”, *Przegląd Homiletyczny* 11(2007): 103-111.
- Dyk, Stanisław. „Zbawcza moc homilii”. W *Moc słowa Pańskiego. Adhortacja „Verbum Domini” w refleksji biblijno-teologicznej*, red. Bogusław Migut, Andrzej Piwowar, 213-232. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012.
- Głowa, Władysław. *Znaki i symbole w liturgii*. Przemyśl: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 1995.
- Guardini, Romano. *Znaki święte*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1987.
- Święta Kongregacja Obrzędów. *Instrukcja „Inter Oecumenici” o należytych wykonywaniu Konstytucji o Liturgii świętej*, 1964 [=IOe].
- Karczewski, Radosław. „Bez mistagogii nie ma homilii”. W *Jak przepowiadać dziś? Głoszenie słowa Bożego w służbie chrześcijańskiej wiary*, red. Stanisław Dyk, Wojsław Czupryński, 59-64. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2014.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1992 [=KKK].
- Kodeks prawa kanonicznego*, 1983 [=KPK].
- Kudasiewicz, Józef. „Homilie na Święta Pańskie a problem synoptyczny”. *Przegląd Homiletyczny* 8(2004): 33-44.
- Mańkowski, K. „Obrzędy zakończenia Mszy św.” W *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, red. Bogusław Nadolski, 469-476. Poznań: Wydawnictwo Księgarnia św. Wojciecha, 1989.
- Mazza, Enrico. „Mistagogia”. W *Dizionario di Omiletica*, red. Manilio Sodi, Achille M. Triacca, 972-976. Torino–Bergamo: Elledici e Velar, 2002.
- Migut, Bogusław. „Teologia wierna misterium według Odon Casela OSB (1886-1948)”, *Roczniki Teologiczne* 52(2005), 8: 261-275.
- Missale Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, Ioannis Pauli PP. II cura recognitum*, editio typica tertia. Vaticanum: Typis Vaticanis, 2008.

- Nadolski, Bogusław. „Ite missa est”. W *Leksykon liturgii*, red. Bogusław Nadolski, 571-572. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2006.
- Nadolski, Bogusław. „Liturgika”. T. 1. *Liturgika fundamentalna*. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1989.
- Nadolski, Bogusław. „Łamanie chleba”. W *Leksykon liturgii*, red. Bogusław Nadolski, 865-867. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2006.
- Nadolski, Bogusław. *Wprowadzenie do liturgii*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2004.
- Nadolski, Bogusław. „Zgromadzenie liturgiczne”. W *Leksykon liturgii*, red. Bogusław Nadolski, 1731-1733. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2006.
- Nowakowski, Przemysław. „Anamneza eucharystyczna jako realizacja obecności Chrystusa dla nas według Biskupa Wacława Świerzawskiego”. W *Mysterium Christi*. T. 1, red. Wacław Świerzawski, 153-164. Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013.
- Ostrowski, Dominik. „Lekcjonarz eklezjalną interpretacją Słowa Bożego (hermeneutyka Lekcjonarza mszalnego)”. W *Moc słowa Pańskiego. Adhortacja „Verbum Domini” w refleksji biblijno-teologicznej*, red. Bogusław Migut, Andrzej Piwowar, 175-191. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, 2004 [=OWMR].
- Przyczyna, Wiesław. „Przepowiadanie w liturgii. Cechy posoborowej homilii”, *Ateneum Kapańskie* 2(1996): 179-187.
- Benedykt XVI. *Adhortacja apostolska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum Caritatis”*, 2007 [=SC].
- Schütz, Christian. „Tajemnice życia Jezusa jako pryzmat wiary”. *Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny* 1(2003): 10-24.
- Simon, Herbert. „Homilia jako integralny element Eucharystii”. *Współczesna Ambona* 3(1987): 105-120.
- Simon, Herbert. „Znaki i rytmy liturgiczne źródłem przepowiadania”. W *Liturgia i przepowiadanie*, red. Wiesław Przyczyna, 186-192. Kraków: Wydawnictwo M, 2010.
- Sobeczko, Helmut J. „Rola i miejsce mistagogii w Kościele pierwotnym”. W *Mistagogia a duchowość. Studia i Materiały Wydziału Teologicznego*, red. Andrzej Żądło, 30-45. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2004.
- Sobeczko, Helmut J. *Zgromadzeni w imię Pana. Teologia znaku zgromadzenia liturgicznego*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 1999.
- Sobieraj, Edward. „Homilia w katolickiej teologii posoborowej”. W *Eucharystia w duszpasterstwie*, red. Adam L. Szafrński, 165-253. Lublin: Towarzystwa Naukowego KUL, 1977.
- Sroka, Józef. „Obrzęd Komunii”. W *Msza święta*. T. 3, red. Wacław Świerzawski, 353-377. Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013.
- Szewczyk, Leszek. *Recepcja liturgicznego wymiaru homilii. Studium homiletyczne w świetle przepowiadania kapłanów Archidiecezji Katowickiej w latach 1972-1999*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003.
- Świerzawski, Wacław. „Duch Święty wobec misterium Chrystusa w sprawowaniu liturgii”. W *Mysterium Christi*. T. 1, red. Wacław Świerzawski, 135-152. Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2012.
- Świerzawski, Wacław. „Kaznodzieja jako mistagog”. W *Sługa Słowa*, red. Wiesław Przyczyna, 109-118. Kraków: Poligrafia Salezjańska, 1997.
- Świerzawski, Wacław. „Rok liturgiczny miejscem zwyczajnym nauczania Kościoła”. W *Mysterium Christi*. T. 6, red. Wacław Świerzawski, 365-383. Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2013.

Benedykt XVI. *Adhortacja apostolska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, 2010 [=VD].

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Wprowadzenie do drugiego wydania Lekcjonarza mszalnego*, 2011 [=WDLM].

Żądło, Andrzej. „Egzystencjalno-pedagogiczny wymiar Eucharystii”. *Przegląd Homiletyczny* 11(2007): 123-135.

MOWA MISYJNA JEZUSA (MT 10,1-11,1).
REALIZACJA KERYGMATU W LITURGII

S t r e s z c z e n i e

Homilia, jako akt liturgiczny, ma na celu ukierunkowanie wiernych do doświadczenia pełnej mocy zbawczej słowa Bożego. W tym właściwie ujawnia się mistagogiczna funkcja homilii, która nie może zostać pominięta. Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie liturgicznej aktualizacji kerygmatu *Mowy misyjnej*. W pierwszej kolejności ukazuje liturgię jako miejsce doświadczenia mocy zbawczej słowa Bożego obecnego w misteriach Chrystusa. Następnie prezentuje Komunię św. jako moment dostąpienia zbawczej łaski misterium, aby ostatecznie zinterpretować i powiązać kerygmat *Mowy misyjnej* ze znakami liturgicznymi, które mają pomóc uczestnikom celebracji odkryć obecność misterium Chrystusa w *Mowie misyjnej*. Wskazane zagadnienia mogą stanowić merytoryczną podstawę dalszego rozwoju teologii liturgii oraz praktycznego zastosowania szeroko pojętych znaków liturgicznych w kontekście przepowiadania homilijnego.

Słowa kluczowe: *Mowa misyjna*; liturgia; homilista; kerygmat XI, XII i XIII niedzieli w ciągu roku cyklu A; homilia.